

Особливості житлово-комунальних послуг як змішаного суспільного блага

Т.В. СЬОМКІНА, д-р екон. наук; О.О. ПЕРЬКОВА

Макіївський економіко-гуманітарний інститут

86157 Україна, Донецька обл., м.Макіївка, вул.Островського, 16

perkoffa@mail.ru

В сучасних умовах житлово-комунальна сфера міського господарства є одним з пріоритетних напрямів дослідження як в нашій країні, так і в країнах, що знаходяться в умовах формування ринкової економіки. Проблеми надання житлово-комунальних послуг як особливих благ необхідних в будь-яких умовах і на будь-якому рівні розвитку соціально-економічної системи суспільства сьогодні стають особливо значущими. Саме це робить аналіз даних проблем сьогодні **актуальним**.

Питаннями теорії суспільних та приватних благ займаються такі вітчизняні вчені як Є. Жильцов [2], Є. Єгоров, В. Кошкін, Л. Якобсон [3] та ін. Але питання формування протиріч та узгодження економічних інтересів в сфері виробництва суспільних та приватних благ не достатньо досліджені в якості самостійного предмета в вітчизняній науковій літературі. Основою для дослідження даних питань є фундаментальні праці з теорії суспільних благ та суспільного сектора економіки таких зарубіжних авторів як Дж.Хікс [4], Н.Калдор, А.Бергсон, Т.Скитовски, Г.Хотеллінг. Подальший розвиток ця теорія знайшла у трудах Дж.Міррліса, Р. Майсгрейва, К.Вікселля, П.Діамонда, Н.Штерна, Дж. Бьюкенена, В. Де Вітті, Б. Маццолі, Р. Інмена, М. Олсона, В. Парето, Г. Ліндаля, Ф. Еджуорта, Э.Аткінсона, Дж. Стигліца, [5]. Разом з цим залишаються не достатньо дослідженими питання розглядання житлово-комунальних послуг як суспільних та приватних благ, що і обумовило **мету та завдання** даної статті.

Підприємства системи житлово-комунального господарства є складовою матеріально-побутової сфери соціальної інфраструктури і забезпечують процес реалізації суспільних та особистих потреб населення шляхом надання житлово-комунальних послуг. В

економічній теорії існує багато підходів до визначення видів благ, що обумовлює особливості їх надання та ціноутворення на них. Житлово-комунальним послугам притаманні різні характеристики економічних благ, але, на нашу думку, найбільш важливим є те, що окремі послуги підприємств системи житлово-комунального господарства можна віднести до складу суспільних благ, а інші є приватними благами не зважаючи на те, що вони надаються підприємствами однієї сфери.

Особливістю чистого суспільного блага є те, що отримання корисності від нього окремим споживачем неможливе, тому ці блага споживають незалежно від того є споживач платником чи ні. А корисність чистого приватного блага можна поділити між споживачами таким чином, що її зможуть отримати тільки покупці блага. Крім того споживання чистого суспільного блага одним споживачем не знижує доступність блага для інших споживачів. Наприклад, при користуванні такою житловою послугою як водовідведення одним споживачем, не зникає можливість одночасного користування нею іншими споживачами. Під впливом трансформаційних процесів у вітчизняній економіці після набуття Україною незалежності, відбувається перетворення житлово-комунальних послуг на змішані суспільні блага, які іноді навіть ближче за своїми характеристиками до чистого приватного блага.

У складі житлово-комунальних послуг не можливо виділити чисті суспільні чи чисті приватні блага. Але такі послуги як водопостачання та водовідведення, газу та електропостачання і опалення за своїми характеристиками ближче до чистих суспільних благ. В той же час послуги з вивозу побутових відходів та утримання будинків і прибудинкових територій є більш приватними. На підставі того, що житлово-комунальним послугам притаманні риси чистого суспільного блага і в той же час є значні відмінності доцільно включити їх до групи змішаних суспільних благ яким притаманні тільки деякі властивості суспільних благ. Житлово-комунальним послугам як змішаному суспільному благу притаманні такі риси чистого суспільного блага:

– фізична доступність, тобто можливість споживача отримати це благо в будь який час – більшість послуг підприємств системи житлово-комунального господарства надається цілодобово;

– соціальна корисність, яку отримують всі споживачі суспільного блага, навіть якщо вони безпосередньо не користуються даним благом – прибирання прибудинкових територій та вивіз побутових відходів передбачає отримання корисності не тільки жителями окремих будинків, що сплачують ці послуги, а навіть і громадянами, які проживають в інших районах;

– послуги можуть надаватися органами державної або муніципальної влади, чи іншим суб'єктом;

– підприємства, що надають житлово-комунальні послуги базуються як на суспільній, так і на приватній власності.

Змішані суспільні блага можуть бути як локальними, так і колективними. Фундаментальні ідеї теорії локальних змішаних суспільних благ вперше були представлені в роботі Ч. Тіббу [6]. Згідно його гіпотези агенти з однаковими перевагами розселюються по муніципалітетах згідно зі своїми уподобаннями. В результаті здійснення цього механізму стає можливим ефективне надання локальних суспільних благ. Важливою рисою локальних суспільних благ є просторова обмеженість кола потенційних споживачів. В межах житлово-комунального господарства такими благами є послуги водопостачання, водовідведення, електро та газопостачання, а також опалення. Це обумовлено територіальним розміщенням технологічних мереж підприємств, що надають названі послуги. Колективними є такі житлово-комунальні послуги, що надаються невеликій кількості споживачів. Такими є послуги з вивозу побутових відходів, утримання будинків та прибудинкових територій. Можна виділити декілька ключових факторів, які впливають на характер споживання житлово-комунальної послуги як локального чи як колективного змішаного суспільного блага:

– необхідна технологічна озброєність підприємства системи житлово-комунального господарства;

– кількість споживачів, що обслуговуються;

– географічні особливості регіону, який обслуговується підприємством та ін.

Висновок. Визначення місця житлово-комунальних послуг серед окремих видів економічних благ дозволяє виокремити їх особливі характеристики, які створюють умови функціонування на

ринку підприємств, що їх надають. А це допоможе окремим підприємствам не тільки узгодити свої дії, але й отримати переваги в конкурентній боротьбі, що є особливо важливим при переході на ринкові умови діяльності підприємств під час реформування сфери житлово-комунального господарства.

1. Закон України «Про житлово-комунальні послуги». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 47, ст.514

2. Ахинов Г.А., Жильцов Е.Н. Экономика общественного сектора. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 345 с.

3. Якобсон Л.И. Экономика общественного сектора: основы теории государственных финансов. – М.: Издательство: Аспект-Пресс, Гриф Гос. комитета РФ по высш. Образованию, 2002. – 319 с.

4. John Richard Hicks. Collected Essays in Economic Theory, 1981-83

5. Аткинсон Э.Б., Стиглиц Дж. Лекции по экономической теории государственного сектора. М., 1995. – 430с.

6. Tiebout C, 1956. A Pure Theory of Locals Expenditures. Journal of political economy, v. 64. pp. 416-424

7. Derycke P.-H. Economie et Planification Urbaines (t.1 "LEspace Urbain"), P., Themis -P.U.F., 1979, 410 стр.